

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu,

Va esî Marti-â, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romani'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tupa'a timbra'le pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Locuati'a Redactorului:

si Cancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Moraviloru Nr. 13.

Articole nefrancate nu se voru

addecâtu numai de la corespun-

si regulari ai „Federatiunii“

Articole tramisi si nepublicati se voru arde.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre patrariulu IV (opt.—dec.) 1868.

Incependu-se treiluniulu alu IV (opt.—

dec.) a. c., rogâmu pre p. t. doritorii de

avè acestu diurnalul, sê binevoiesca a

rabli cu prenumeratiunea, pentru ca de

parte sê ne scimu orientâ in privin-

tanului esemplarielor ce vomu avè a ti-

ari, era de alta parte sê potemu incun-

jurâ ori-ce neregularitate in speduirea diur-

nalului. Totu-deodata rogâmu pre acci p. t.

omni, cari sunt in restantia cu pretulu de

prenumeratiune, si alu câroru numeru este

un marisoru, sê nu intardia a-si rafuî so-

stele, ca sê nu ni sê mai adauga greutâtile

d'in acêsta parte.

Conditiiunile de prenumeratiune, rema-

na cele d'in fruntea diurnalului

Redactiunea.

Piramidele dualistice, un'a in Pest'a, alt'a in

Vien'a.

VIII.

Ce absurditate! ca si acea pretensiune seca: de a

atorî legitimitatea guverneloru pe unele conditiuni

de origine; a dîce, cã dacia dreptulu istoricu s'au pe-

renatu sub firm'a unei natiuni domnitorie, sêu a unui

regimu feudalisticu, si drepturile suverane si prin-

cipale se cuviniu numai acelei natiuni, d'in carea au

aparitu si s'au nascutu feudalitii, si nu se cuviniu si

celoru natiuni oprimate, d'in alu câroru sange siste-

ntulu feudalulu si-au trasu totdeun'a contingentulu sêu.

In Transilvania, descendintii lui Tuhutum s'ar fi

scinsu de pre fati'a teritoriului lui Gelu, atunci in-

lata, dupa doi, multu trei seculi de la descaltarea

loru pre acestu teritoriu, — de cum-va perenarea

loru nu-si aflâ nutrimentu neintreruptu in descen-

dintii lui Gelu. In seclulu turburâriloru relegiunarie

si ai penetrârii invetiatureloru calviniane, luterane,

calviniane in Transilvani'a, cast'a feudalistica magiara

si au ingrosiatu, s'au intaritu prin trecerea in masa a

castei feudalistice romane in castrele dreptului isto-

ricu magiaru. Dara si acesti feudalisti asiâ intruniti

de multu s'aru fi nimicitu, de cum-va lacunele in

anguriele loru, decimate prin resboiele civile si strai-

te si prin stingerea totala a multoru familie, nu de-

veniau suplinite prin madularii poterosi estîi d'in sor-

telele primitivu, adeca: d'in poporulu romanu. In-

chideti portile Parisului, Londonului, Vienci, Pestei,

numai pe unu tempu de cinci dieci de ani; nu sufe-

riti ca in decursulu acestui tempu sê se stabileze alti

locuitori, pe bas'a relatiuniloru economice, industri-

ale literarie functionarie, in sinulu acestoru vaste

estâti, d'in satele, orasiile, cetâtile imperiului concen-

trinte, si atunci veti vedè, cum numerulu locuitori-

loru, in locu sê creasca, va descresce in o proportiune

capanta. Continuati acesta procedura inca in doue

siometâti de seclu, si atunci ve veti tredî, cã cetâtile

voastre si ierarciele feudalistice voru devenî depopu-

late si cu totulu desiertate. Alimentulu poporatiunei

claseloru inalte si a casteloru privilegiate au fostu

totu-de-una si e: poporulu; asiâ si alimentulu popo-

ratiei cetâtiloru mari, e totu deun'a poporulu. Asiâ

dara a-si arogâ, a-si revindecâ dreptulu istoricu nu-
mai in favorulu unei caste, sêu alu unui poporu dom-
nitoriu, nu numai e o absurditate, fâra e o inicitate
enorma; pentru cã vedeti bine, cã dreptulu istoricu
e proprietate tuturor natiuniloru seculare, cari
tote au contribuitu cu sangele si averea lor, ca sê
se susutiena ceea, ce acumu se numesce coron'a
santului Stefanu, ca sê se susutiena ceea, ce
acumu poporulu magiaru domnitoriu cu aristocrati'a
lui d'impreuna dîce: cã e proprietatea lor eschisiva,
si nu si ceea a romaniloru si a slovaciloru!

Dara sê ne intorcemu era-si la idolulu modernu,
adeca la civilisatiune. Acestui idolu puternicu tote
capetele ambitiose, tote poporele setose, halose dupa
domnire, trebue sê se inchine, trebue sê se pros-
terna. Civilisatiunea nu recunoscet legitimitatea gu-
verneloru in dreptulu istoricu, ci ea re-
cunoscet legitimitatea guverneloru in conduit'a lo-
ru, in durat'a lor, in acele simptome de augu-
ru bunu, candu tote poporele se aduna in giurulu
guverneloru, ca sê se sustiena, sê se spriginesca in
mergereu lor pe carârile binelui, candu tote popo-
rele se intrecu in oferirea midiloceloru, cari sunt me-
nite de a inlesni, era nu de a ingreunâ mergerea gu-
verneloru. Deci acelu guvernulu, carele prin conduit'a
sa cea obraznica recesce credintiele, moravurile, ono-
rea, interesele poporeloru, acela-si guvernulu n'are
dreptu de a se numi legitimu si dogmaticu, fia elu
marcatu in frunte si cu steua de aur. Sub decursulu
prosperârii sale, elu e sumetiâ, felnicu, credulu, ui-
tatoriu de tote adversitâtile obvenitorie; venindu inse,
la rondulu lor, si preste capulu guvernului ignora-
toriu adversitâtile, calamitâtile, desastrele, acela-si
guvernulu, cu ore câte-va minute mai inainte ferice si
orbu, devine celu mai ticalosu, umilitu, si confusu
d'intre toti moritorii! Ce e dreptu, soifulu magiaru
domnitoriu si-dateza actele guvernârii sale de la anu-
lu 1848, va sê dîca: elu asiâ se considera
pre sine, ca si candu elu in decursulu
intervalului cuprinsu intre anulu 1848
si anulu 1868 neci unu momentu n'aru fi
incetatu de a guvernâ si domni. Inse ace-
stei pretensiuni nelegale si acestui limbagiu insolente,
i se opune ca celu mai aptu respunsu: absolutismulu.
Absolutismulu inca si-are partea sa cuvenita in acelu
interregnu, elu e acelu midilocu potinte, carele au
prefacutu moravurile poporeloru d'in Austri'a, carele
au abatutu sumeti'a cea immensa seculara a conti-
loru, baroniloru, nobililoru casteloru privilegiate, si
au radica demnitatea omenesca a poporeloru umi-
lite, au transplantatu cu braciulu sêu de feru egali-
tatea completa civila intre toti cetatienii, fâra descli-
nire de rang, de nascere si avere. Sub elu (absolu-
tismulu) au fostu silitu ambitiosulu feudalistu a
comparè inaintea forului comunu de justitia, alaturea
cu umilitulu tieranu. Deci prin transformarea radi-
cala a moravuriloru, prestigiulu celu fâra de margini
alu nobletii cadîu, si umiliti'a cea rusinosa a tiera-
nului se radica. Acest'a transformare — dîca ori-
cine, ce va vre — e unu progresu immensu. Tie-
ranulu au devenitu la cunoscenti'a de sine, cã
feudalistulu nu e mai multu domnedieu pamen-
teanu, ci e omu, ca si tieranulu asupritu si mal-
tratatu!

Absolutismulu cu ciocanulu sêu de fieru ase-
mene au sdrobotu si pre feudalisti si pre tieranii de-
gradati. Feudalitii nu s'au potutu ascunde sub in-
violabilitatea immunâtiloru sale, i-au urmaritu bra-
tiulu de fieru alu absolutismului pana in ultimele
locasiuri ale privilegiului, au demolitu pana in ulti-
mele resturimurulu seculariu despartitoriu intre ca-
stele privilegiate si poporele asuprite! Absolutismulu
pre toti ne au consideratu de minoreni, necapaci de a

participâ in puterea legelativa si executiva; actiunile
libere asemene au fostu de elu innadusite si in pri-
vilegiati si in neprivilegiati, deci corpurile totoruru
reduse la o nuditate constitutiunala asemene au sim-
titu atacurile aieptate de volnici'a inaugurata in ver-
fulu piramidei despotice! Acesta despotia rusnato-
ria, degradatoria, deposedetoria de drepturile eterne
ale omenimii suverane, au fostu de o invetiatura im-
mensa pentru tote poporele si natiunile. Deci popo-
rele cu dreptu cuventu au potutu strigâ: éca-te-ve
si voi atotopotinti feudalisti redusi la o nepotintia
politica, voi inca sunteti constrinsi a suferi impera-
ti'a absolutistica, carea apesa asupra vostra cu senti-
mentulu unci izbande nesaturate, precumu si noi
poporele furamu silitu a suferi imperati'a vostra feu-
dalistica in decursulu secliloru, d'in caus'a ignoran-
tiei nostre celei grose, si a lasitâii nostre celei neier-
tate. Éca-te imperati'a absolutistica substituata in lo-
culu imperatiiei voastre feudalistice! precumu impera-
ti'a vostra feudalistica s'au substituatu in mergerea
secliloru espirate in loculu suveranitatii poporeloru
si natiuniloru. Éca-te feudalistiloru! drepturile, li-
bertâtile, immunitâtile voastre seculare relegate in ni-
micitatea secliloru, si dreptulu vostru istoricu prefa-
cutu in pulbere! intogma ca si contractulu incheiatu
intre diavolulu si antâiulu omu Adamu la adencirea
Mantuitorului in Jordanu se prefacû in pulbere. Noi
poporele amu cugetatu cã voi feudalistiloru sunteti
neespuignabili, neinvigibili in castelele voastre muce-
dîte de secli! si éca te ce invetiatura traseramu d'in
absolutismulu, cã voi inca devenirati dupa atâti seculi
de o tirania indelungata invinsi, ca si nesce omeni
ordinari, si inca plini de tote slabitiunile omenesce,
cari ati usurpatu in mergerea secliloru drepturile
omenimii suverane, precumu usurpâ absolutismulu
drepturile voastre si cele ale suveranitatii nostre na-
tionala. Sê convenimu, sê ne invoimu toti in acea de-
ductiune: cã precumu imperati'a absolutistica asu-
pra nostra a totoruru-a au fostu o usurpatiune,
asiâ si imperati'a voastra feudalistica seculara asupra
neprivilegiatiloru inca au fostu o usurpatiune. **Deci
usurpatiunea nu e neci unu dreptu istoricu!**

Deci prestigiulu neespuignabilitâii, neinvigibili-
tâtii imperatiiei feudalistice cadîu d'in reputatiune
inaintea neprivilegiatiloru, si si-castigâ valore princi-
piulu imperatiiei representative; precumu cadîu im-
perati'a feudalistica a unoru caste, asiâ va cadè si
imperati'a dualistica a unui soiu domnitoriu in augu-
ratu in putere. Absolutismulu ne invetia cã: numai
acelu guvernulu e legitimu, a cârui-a putere e confe-
rita de tote poporele si natiunile. Puterea nu au fostu
conferita absolutismului de nimine, de neci unu po-
poru, de neci o natiune, elu s'au inauguratu volni-
cesce in putere de statu, deci venindu periclulu d'in
afara, si calamitâtile d'in intru, elu (absolutismulu) nu
fu restornatu de nimine, ci se cutropi de sine insu-si,
ne fiindu de nimine susutienutu. Soifulu magiaru
domnitoriu cine i-au datu autorisarca de a se con-
stitui pe sine insu-si asiâ volnicesce in putere de
statu? Noi romanii a buna sama nu i-amu datu neci
o autorisare de a se face pre sine si suveranu si prin-
ciu si atotopotinte, dictatoru preste tote poporele cis-
laitane; cã-ci noi romanii nu l'amu aflatu inca vred-
nicu de atât'a onore! Emigrantii soifulu magiaru re-
tornuandu-se d'in esiliu inca nu au restatornicitu pre
natiunea romana in drepturile ei cele mai sacre. De-
spre emigrantii soifulu magiaru nu potemu dîce ceea
ce au dîsu Thiers despre Napoleonu celu mare: „cã
adeca Napoleonu reintornandu-se ca prin minuni
d'in esiliulu sêu Elba, au fostu primitu in caletori'a
sa prin aclamatiunile armatei si ale intregului po-
poru francesu. Napoleonu au asiediatu nati-
unea in drepturile ei cele mai sacre.

elu singuru erà legitimu, câ-ci nîmîcu nu e legitimu fâra numai poterea data de natiune. Noi romanii n'amu aplaudatu reintorcerea emigrantiloru magiari d'in esiliulu loru, nu i-amu primitu cu acclamatîuni in pasagiulu loru resaritu d'in catastrof'a de la Sadova; deci noi nu li-amu datu neci o potere legitima asupr'a noastra, nu i-am insarcinatu cu grigea de a ne guvernà si pre noi romanii.

Logiceii magiare, noi respundemu cu logic'a romana. Éca ce dîcemu: suveranitate natiunala romana, langa suveranitate natiunala magiara, neci mai multu, neci mai putîenu! Ar' fi unu pecatu strigatoriu la cecriuri si o lasitate afurisita a sacrificà civilisatiunea romana, generatiunile romane, secele romane in favorulu civilisatiunei magiare, generatiuniloru magiare si secelorulu magiare; a suferi ca una familia sê dispuna despre mostenirea celeialalte familie. Écate cum apare ilegalitatea soiului domnitoriu magiaru a supr'a soiului nedomnitoriu romanu in tota a sa nuditate. Dreptulu istoricu remane nepotintiosu inaintea cunoscientii de sine, la care au ajunsu poporele, ele nu vedu in dreptulu istoricu de câtu unu prejudiciu si o usurpatiune, in tempurile presinte nu dreptulu istoricu e acelu remediulu poternicu care lega poporele la-o-l-alta, ci e afectiunea imprumutata si sentiemintele adeveratu patriotice, aceste bine cimentate la o-l-alta compunu ceea, ce se dîce poterea statului. Lucru bizaru si vrednicu de risu: sub absolutismu toti fâra deschilînire de ranghu si nascere aseme ne amu fostu tractati, bine reu, — acum vine la rondulu sêu soiulu magiaru, chinuitu de absolutismu, si ne maltrateza pre noi romanii! Absolutismulu, funestu si pentru romani si magiari, nu au fostu in stare de a capacità pe soiulu domnitoriu, câ suveranitatea natiunala magiara si romana, si independintia tieriloru coronei st. Stefanu numai cu poteri unite se potu sustienè in contra despotismulu la parere disparutu, inse travallitu in nutrimentulu diverseloru intrige, si imbracatu in numeroze vestminte ale coloriloru politice. Elu astepta ocasiunea bine-venita, ca in momentulu favoritu, sê se impoternicosca si de soiulu magiaru si de tote poporele amarite.

Slaba propta, ca si acea columna a guvernelorulu edificate pre dreptulu istoricu. Dreptulu istoricu aveà valoare numai sub imperatiile espirate ale intunerecului; in imperati'a luminelor elu e obiectulu despretiurii si alimentulu contiunu alu revoltârii sentiemintelorulu poporeloru contemperate. Dreptulu istoricu nu pote sta frontu cu sufragiulu universalu, acesti doi

feti, unulu alu trecutulu, celalaltu alu presintelui si venitorulu, stau in una lupta interitata unulu cu altulu. In seclulu presinte dreptulu istoricu au capetatu loviture preste loviture de la sufragiulu universalu. Acele imperatiile, cari se bazeza pe sufragiulu universalu, vedemu câ facu minuni in tote raporturile sociali, ele prospereza materialminte, moralmente si spiritualmente, nu li frica de adversitatiile veninde ori si de unde. Imperiulu austriacu, a cârui-a basa erà dreptulu istoricu, i-lu vedemu redusu la o nepotintia desperata, clatinandu-se in fundamentele sale. Au perdutu dreptulu istoricu in Itali'a si Germani'a. Acêsta espiare a nefericitei sale constituiiri ni erà destula. Trebuè ca d'in desastrele dreptulu istoricu suferite sê se nasca alte doue imperatiile, éra basate si constituite pe dreptulu istoricu! Ai dîce, câ dreptulu istoricu e gâtulegiulu, unde au de a se cutropi si de a fi inghitite la rondulu loru tote minoritatiile devenite la potere, infectate de acestu morbu seculariu, si seduse de fortun'a nascuta d'in nefortun'a altorulu minoritati nîmîcite si umblate pre carârile aceste fatale si funeste. Magiarii striga in gur'a mare, câ positiunea loru, ca natiune domnitoria, suverana si donata cu cive europeanu, e amenintata de romani; deci magiarii intiescu organisarea materialismulu, adeca a batalionelorulu honvediane. Dar' apoi romanii suntu caus'a decaderei imperiulu austriacu seculariu d'in renumele lui europeanu?! Imperiulu austriacu au dispu su la tota ocasiunea si in totu tempulu de armate numeroze si poternice! Nu romanii au travallitu pre imperiulu austriacu in acesta positiune desperata! Ci éca cine: **cauzele morali**. Câ-ci pre cumu dîce renumitul barbatu de statu Thiers: „Numai cauzele morali suntu acele fiintie extraordinarie, cari producu catastrofa guvernelorulu, cauzele materiale suntu nîmîcu, si cauzele morali sunt totu. Evenemintele mici potu aternà de la cauze materiale, dara marile eveneminte aterna totu-de-una de la cauze morali; aceste-a suntu, cari producu evenemintele, le sillesc sê se implinesca, inca si in butulu causerulu materiale. Spiretulu guverneza, si materi'a e guvernata, oricine observeza lumea, si o vede asià precumu ea este, nu pote descoperi altu lucru.“ Asià-dara magiarii n'au ce se teme de romani, cauzele morali voru fi acele midiloe, cari, in butulu si fâra voi'a magiarilorulu falosi, voru restornà imperatiile dualistice si ambitiunea natiunilorulu pretinse istorice.

(Va urmà.)

dia-dî, stâ si cugeta la timpulu trecutu si la lucrulu ce a facutu si apoi lucra, merge mai departe.

I.

Sê incepemu de in data cu una d'intre cele mai frumoase epoche ale literaturii. Sub Augustu, in acestu evu brilantulu si atâtu de memorabile pentru sciintie, unde unu Virgiliu, Oratiu, Tibulu, Ovidu si atâti multi alti, si-cantau poemele lor nemuritorie, — literatur'a romana a serbatu triumfulu celu mai maretiu; dar' pe acelu timpu Rom'a erà domna a totu pamentulu, si literatur'a romana erà literatur'a a tota lumea. Unu numeru atâtu de straordinaru de barbati mari, unu confusu atâtu de remarcabile de diferite spirite, pareàu, câ voiescu a nu lasà nîmîcu nici de a mai face nici de a mai cugetà. Acestu evenimentu, se lu ascriemu ore revolutiuniloru si cutrieraturiloru politice ce chiaru se petrecusera? — Omulu in intunerecu mai tare doresce lumin'a; spiritulu aspritu mai ardintamente aspira la libertate; dupa revolutiuni civili, dupa frecâri sociali, mintea si spiritele in pace, versa cu abundantia creatiunile sale.

Dupa evulu lui Augustu, urmeza timpulu lui Traianu, Antoninu si Marcu-Aureliu. Aici pote câ aflâmu poteri mai putînu productive, ma vedemu fâra dubiu mai multa vietia, mai multu gustu adeveratu. Unu spectaclu atâtu de incantatoru, abià mai aflâmu in tota istori'a; unu timpu, unu periodu acest'a, unde cultur'a spirituale si a animei stâ la deplin'a sa flore; si ordinea sociale serbà serbatoarea cea mai frumoasa; unde 150 milioane de omeni traescu in plenitudinea pazei si abundantie, unde arti si sciintie, ornamentulu si dulcedinea vietiei, se estindu in tote pârtele imperiulu, de la tiermurii Euftratulu pana la marginele Caledoniei, de la isvorulu Dunarei pana la aren'a ardinte a Africeii, si unde spiritulu artei face pompa in edificii, in cadruri si statue pretutindeni, in monumentele publice d'in cetâti si in adornârile bogate ale casteleloru.

Cu alu treile seclu ajungemu la unu puntu, unde ni se deschide alta cale. Unu puntu de mare despartire e ach. Literatur'a pagana inceta; literatur'a crestina incepe. Pe candu imperiulu merge cu incetulu perindu in anarcia, pe atunci

Fratietatea romana si diurnalulu „Hazánk“.

Unu corespundinte d'in Bucuresti alu diurnalulu „Hazánk“, in numerulu 273 alu acestui diariu si-bate jocu in modulu celu mai neumanu de intentiunile curate a le diariulu nostru cu privire la scopulu, ce si-a propusu a avè inaintea ochiloru atunci, candu se infiintia acêsta foia. Nu ni place a ne jocà cu cuvintele si a orbi lumea, ca sê nu ne pota nimene intielege. Cuventulu este oglind'a sufletulu: espressionile insultatorie a le corespundintelulu cestinatulu ti-voru aretà, cu cine ai de a face.

In locu de a face parada si de a ameti cu vorbu, noi amu fostu franci si sinceri totu-de-un'a in espunerea pareriloru nostre. Politic'a noastra nu este politic'a insielatiunei, politic'a predominiei si a asuprirei. Noi amu rechiamatu drepturile natiunei nostre de sub sceptrulu absburgicu, le vomu rechiamà totu-de-un'a pana ce vomu potè respirà, si nu vomu cautà la insulte perfide si triviale, proprietate a unoru individi si foie, cari, neavendu arme drepte, se folosesc de ridiculu.

Corespondintele nu pote decatu sê rida de curatiuni'a sufletulu nostru, candu amu dîsu: Recunoasca-ni-se drepturile, si noi vomu fi frati cu magiarii! Da, „Hazánk“ ar' voi sê ne uitâmu trecutulu, sê ne uitâmu limb'a, sê ne negâmu fiintia noastra, si sê ne indestulimu a fi membri ai unui imperiu magiaru mare, poternicu si superbu.

Asiè e, atunci tote ar' fi bine! Unu elementu magiaru, asta di de 4 milioane, ar' numerà atunci 15 milioane, elu ar' fi avutu, gloriosu, mare si poternicu. Asiè e, atunci ar' fi pace; natiunea magiara ar' apesi in cumpen'a natiunilorulu lumeci, ea ar' fi obiectu alu a lmiratiunei universali!

Ar' trebuè inse, domnule corespundinte et comp., sê asculti de ratiune, si sê nu ti-bati capulu pentru a realisà visuri si fantome; ar' trebuè, ca frati magiari sê nu si-intinda preste mesura cord'a, câ-ci in fine se va rupe, ace'a ce ni ar' casionà chiaru noue una dorere nespusa. Se remanemu intre limitele, ce ni le prescrie natur'a; cugetele; faptele nostre sê fia indreptate spre ajungerea adeverulu, a dreptatii. Lupt'a cea mai buna, de-si perduta in aparintia, câ-ci in sine ea nu pote fi perduta neci candu, este lupt'a pentru dreptate. Dreptatea este chiara, dle coresp. et comp., ca nu admite insulte si mistificatiuni, ca se presinta fia-carui omu cu lumin'a sorelui; acelu-a, care nu o vede, este orbu si noi lu compatimimu.

Cari sunt principiile „Federatiunei?“ Noi amu dîsu neintreruptu, câ este in Austri'a una natiune cu limb'a si geniulu ei propriu; acêsta natiune voiesce a fi respectata ca ori care alt'a, ea voiesce a fi libera de sub jugulu ori carei alte natiuni; in Transilvani'a, provincia dupa majoritate romana, ea voiesce a i-se restituè dreptulu de legislatiune constituionala, inauguratulu in Austri'a prin diplom'a d'in 20

F O I S I O R A.

Societatea academica Romana.

Discursulu dlui Hodosiu, rostitu in sedintia solemnã a societati academice de la 15 septembrie.

Domnilor! vrèu se vorbescu despre literatura si bele-arti.

Dloru, in istori'a umana abià pote fi ce-va mai delectatoru, mai instructivu si mai satisfacatoru de câtu istori'a literaturii si a belezorulu arti. Si-au si ele dîlele frumoase si tempii de furtuna; sortea si revolutiunile loru stau totu-de-un'a mai multu sêu mai pucinu in legatura imediata cu sortea si revolutiunile tierelorulu unde se cultiva, prospera si crescù.

Cu glori'a de eroi, sciintiele se asocieza; ele o facu eterna, ele inflorescu, unde domnesce abundantia; se oprescu bucurosu in sinulu de pace, si progreseza si se inmultescu in leganulu de libertate. Dar' unde spiritulu de ordine publica incepe a se molesì sêu chiar' a incetà, acolo trece si se usca si florea loru; unde se nascu si tienu turburâri civili, acolo cadu si ele de la calea loru, si se deprava, se perdu sêu se stingu cu totul acolo, unde miseri'a continua accelereza perirea unui poporu. Reintorcerea loru, ca si sborul porumbului la barca, areta câ tempestatea a trecutù; si nici o data geniulu sciintielorulu nu apare mai cu taria si mai divitosu, de câtu daca o mana triumfanta si pacica, dupa outrierâri veementi, i dâ scutu, favoru si onore.

Premiendu aceste, vrèu sê aruncu o privire rapede asupr'a momentelorulu mai de frunte ale acestei memorabile pârte d'in istori'a omenilorulu. Va fi scurta acesta privire, va fi mai scurta si mai rapede de câtu sborul cugetulu asupr'a unei imensitati vaste si pline si abundante de lucrâri umane si divine, ce mintea omului abià le pote cuprinde tote.

Voiu face doue pârte. Me voiu intretienè mai antâiu cu primele diece secle ale erei nostre de la Cristu; voiu trece apoi la cele ce urmeza pana asta-dî. Nu dau nici o insemnate acestei impartiri. È impartire de o pucina pauza; voiu face ca lucratorulu de tote dîlele, care lucrandu pana la ame-

entusiasmulu unei religione persecutate sub conducerea secrete a providentiei Dumnedieseci pune fundamentu la o transformare spirituale d'in celo mai memorabile.

Dar' pucinu dupa aceea, in seclulu cinci, unu desastru formidabile amenentia literatur'a, si putînu a lipsitu de nu'a perdutu sciintia de pe totu pamentulu. Vedemu poporele nordice, asemeni torentelorulu sfasietorie a irumpe a deremà edificiele sociali si a nîmici tota civilisatiunea. Musele fagu d'in aintea cursulu loru devastatoru, sciintiele se ascundu si disparu, monumentele se mutileza sêu se ruinoza; in scurtu, lumin'a spirituale se stinge la resufulu barbariei, si in grossa intunecime se invelosce pe lungu timpu totu occidentulu. Asupr'a patriei unui Seneca Lucanu, Traianu si alti o mie, erà sê se inaltia cea mai cruda nesciintia, si tierete unde mai târdiu Racini, Corneliu, Newtonii, Lesingii si Leibnitii au vedutu lumin'a, eràu acum locuite de omeni, pe cari glori'a armei bine câ i numesce eroi, pentru cari inse in dominiulu sciintielorulu trebuc se li denegi si dreptulu de a-si scrie numele. Tote se pareàu in acelu timpu, câ s'au conjuratulu contr'a culturai spirituale. Anticulu si marele rodutu alu martielorulu monumente, Rom'a, de patru ori fu ocupata si de atâte ori devastata in seclulu cinci si siese, mai antâiu Gotii, apoi Vandalii, Longobardii si in urma soldatii lui Belisariu au prostituitu barbaramente foculariulu atâtorulu lumine.

Singuru aceste nume atâtu de inemice artilorulu areta indestulu trist'a sorte, ce ajunsese asupr'a pamentulu civilisatiunei, si spunu pre apriatu de undo vine aceea, câ de atunci de atâte amaru de secle atâte tesoure se scotu d'in pamentulu romanu.

Pe candu Rom'a astu-felu se cotropi cu totu ce aveà frumosu, nu mai pucinu formidabile loviture suferira sciintiele in alte pârte. La Constantinopole, in seclulu cinci, au arsu 120 mii de tomuri, intre cari se dîce, câ se aflâu si operele lui Omeru scrise cu litere de aur; in seclulu siepte Omaru califulu, a lasatu a se aprinde famos'a biblioteca alosandrina, si cu acêst'a au peritu pentru lume cele mai insemnate tesoure.

In midiloeulu atâtorulu loviri fatale ale sortei in intunericulu desolatoriu, amiculu de sciintie cu anim'a antioasa si cu

oct. 1860 pentru toate popoarele, și sancționat, în specie, pentru Români din Transilvania prin legea din 1863/4; în Ungaria, această națiune română voiesc să se întrebuiască de limbă sa, și să o cultive din mijloacele statului, și să o folosească în toate afacerile administrației publice, nu-mi pasa, chiar dacă națiunea magiara, ai cărei interpreți nefideți o facu de risu lumii, care vede și știe, ce este și ce poate națiunea magiara.

Ecce principiile, ce amu profesat noi, și la care vomu ține și de aici înainte din toate puterile noastre. Noi repetăm, cu totă sinceritatea, chiar și cu periculu de a fi batjocorit și insultat de corespondențele lui „Hazánk“, că singura realizarea principiilor enumerate ne potu duce la frația ce noi amu dorit și derim din sufletul nostru, și despre care și bate joc corespondențele frivole. Da, noi voim a fi frați sinceri și adeverați cu magiarii, dar' nu voim neci de cătu a fi magiari; noi, ca români ne iubim înainte de toate individualitatea noastră, această individualitate noi voim a-o apăra, a-o conserva ne vatemata, căci vocea naturii este mai puternică decât intimidările adversarilor noștri, cari asemenea broșci, ce a crepatu în încordarea puterii sale, nu voru potè decât să dea unu exemplu tristu alu nepotuinții lor reutatiose.

Recunoșceti, fraților magiari, dreptatea și nu ve secati puterile prin lupte, cari nu au neci unu pretiu durabile. Nu ve opintiți a ajunge acea, ce nu vi se pote da. Ne forçons point notre esprit, nous ne ferions rien avec grâce. Nu ve întindeti puterile peste măsura, căci se nu serumpa, căci atunci ne ar' parè rêu, se ve revocăm în minte sinceritatea frățietății noastre, despre care asta-di ve bateti jocu într'unu modu demnu de totă compatimirea.

Avem să mai facem una observațiune la notă, în care redactorii lui „Hazánk“ dîce: „De altminte, diurnalele din România nu voru decide despre sortea lumii.“ Așicărăm pre d. redactorii alu lui „Hazánk“, că diurnalele din România n'are neci decât mai puțin pretiu decât cea magiara. Diurnalele române neci nu voiesc a decide despre sortea lumii, pre cum voiesc, pote, diurnalele „Hazánk“; pre langa totă că, spunendu adevărul, limbă română este mai numită a ave ce-va pondu în lume decât limbă magiara, una limbă cu totulu străina, vorbită de unu elementu micu, și una limbă, în fine, care prin melodiă sa nu eserceza neci decât vre-o atracțiune sirenica și amagitoria.

Inse că se nu vatemăm iubirea ce o au frații magiari către limbă lor, vomu constată numai atâtă, că studiulu limbii magiare este atât de greu, cătu, precum amu auditu de la magiari însiși, nimeni nu-si pote însuși această limbă, afara de celu ce enascutu magiaru. Constatăm acestu faptu, căci lumea civilizată nu va trage la îndoială adevărul aserțiunii noastre.

ochi timidușca cauta împregiuru, ore unde și din cotru va se mai resara lumină; și abia o lampa langedă luminează de către Constantinopole. În rezidențiă imperatoru lucescu înca unele ultime șcențe ale focului divin, ruine de cultura se mai vedu înca mai fără puterea reinvierei, și numai ca aretări și semne de epoca de perire. Grecii profundamente cădiți, vani, iubitori de certa, lasi și corupți nu lasău nici speranțiă macaru a unei ameliorățiuni consolatorie și lumea eră constrinsă a acceptă asta ameliorățiune de la barbari chiaru. Și într'adeveru asta gloria nobile eră rezervată pentru Califulu Arun-Al-Raschid de la Bagdatu; elu batendu Grecii înaintea Constantinopolei, a pofțitu ca să-i dea copia din pretioasele și cruditele lor manuscrite.

Acasă fapta înaltă, o pote alegă ori-care musulmanu ca demna compensare pentru facerea de reu a lui Omaru la Alesandria. La chiamarea creatoria a lui Al-Raschid, se imple curtea lui de invetați și poezi, literatură începe a se radica și a înflori între Arabi, și tristele muse și-afă templulu lor în Oriente. În darnu, Carolu și Alfrede în occident aspiră cu simțiulu lor înaltu la asemenea gloria; adoperările lor grandioase se pleca înaintea trifului destinu: nici o emulațiune nu e în stare a face, ca opulu lor să progreseze, ba nedemni succesorii strica și cea ce au facutu ei.

Astu-felu ni se areta în urma secolulu alu diecelea, în totă turpitudinea superstiției, absurdității, și ignoranței. Științele sunt îngropate în monastiri, unde se refugiase la calugari, cari nu erău preoții ei numai custodii lor; artile frumoase îngropate sub masă diformă a monumentelor gotice; starea morale a societății miserabile până la desperare; pretutindeni numai stultici și pasiuni depravate; asi în cătu totă gratiele, totu gustulu bunu, totă relațiunile delicate, cari facu și înaltia suavității vietiei, și se pareă că au fugitu din societatea omenilor, spre a se completă cadruulu unui periodu selvaticu și oribilu, care nu merită alta de cătu ca prosperitatea să-lu însemne cu numele de secolulu de feru.

Să ne oprimu aci pucintelu pentru a trece la două parte a recenziunii noastre, scurta și rapede, ca și cea de pana aci.

(Va urmă.)

Cunoștem omeni în Pestă, în capitala Ungariei, cari, aflându-se aici de unu tempu mai bine de 40 de ani, n'au fostu în stare să invetie două cuvinte magiare. D. redactorii alu diurnalului „Hazánk“ nu va trebui să se ostenească nece decât pentru a se convinge despre această.

Deci, dle redactorii de la „Hazánk“, dacă limbă magiara nu-si are sortea sa bună nece chiaru în Pestă, puțină fantasia este de lipsa, ca să-ți imaginezi, ce sorte va fi avendu ea în Franța, Italiă, Spania, Germania etc., unde de siguru nu va fi mai multu cunoscută decât limbă Hottentotiloru. În locu de a despretui diurnalele din România, ar trebui să ne spună dlu redactorii de la „Hazánk“, ce rola are și cătu apesa diurnalele magiare în luptă spirituale a poporelor civilizate. Vomu trece la altu obiectu; dlu redactorii alu diurnalului „Hazánk“ si-va face socotelă și fără noi.

Dlu redactorii alu diurnalului „Hazánk“, luandu unu tonu de profesore, ne spune într'o alta noticiă, că ar' trebui să șcim celu puțin atâta, că legile lui Verbóczy asta-di nu mai au valoare, căci altminte nu ne-amu potè bucură de libertatea desfrânata, de care ne folosim, că nu amu potè vorbi despre majoritatea națiunii române, și, dlu redactorii ne mai spune cu unu sarcasmu amar, că această majoritate română noi nu o-amu potè realiza la alegeri. Dlu redactorii continua: „Legile asiè numite din 1863/4 n'au fostu nece decât legi; căci în Ungaria legea trebe să fie facuta de reprezentanții alesi legalminte și sancționata de regele magiaru.“

Despre libertatea, ce o gustăm, nu amintim nimica. Încătu pentru valorea legilor Verbóczyane, noi nu pretindem să ne spună dlu redactorii alu diurn. „Hazánk“, unde și prin ce lege, facuta după definițiunea dsale, s'au abrogat legile lui Verbóczy, și că legile neabrogate au valoare se u ba; aceia, cari au percursu cu atentiune legile magiare, voru să judecă despre abilitatea dlui redactorii alu lui „H.“, ca se ne potem pleca capulu înaintea științei dsale: noi lu întrebăm numai, pentru ce legile din 1863/4 nu sunt legi? Pentru că regele Ungariei n'a fostu încoronatu pre atunci-a?

Ei, dle redactorii, dta voiesc să-ți bati jocu de credințiă poporului, ce o are în dreptate și în onestitate? Pentru una formalitate seacă din seclii ruginei, dta nimicesci ori-ce asediamentu sacru și neviolabilu; nu, dle redactorii, lipsă actului încoronarei nu va potè să detrage neci candu nimica din santieniă legilor din 1863/4, aceste legi sunt esite din animă, din consensulu poporului, ele sunt sancționate și puse în valoare de Majestatea Sa, imperatoru Austriei și marele Principe alu Transilvaniei; aceste legi sunt legi, cari nu le pote abrogă decâtu poporulu și Majestatea Sa, cu întielegere imprumutată.

Să nu mistificăm: constituțiunea s'a inauguratu în Austria prin diplomă din 1860, să remanem și să fimu constituționali.

Fiadelfia.

Noutăți Straine.

ISPANIA. Desvoltarea evenimentelor spaniole curge în ordinea cea mai bună. — Ovațiunile în favorulu barbatilor, cari au parte în salvarea Spaniei, se continua cu multu entusiasmu. În 7 a l. c. generariulu Prim fu primitu cu pompa și însufletire mare. Înca înainte d'a parasi vagonulu se vedit silitu a vorbi, și candu a esitu din vagonu, poporulu l'a radicat pre umere și l'a dusu în curtea calei ferate, unde lu acceptă unu calu frumosu în ornatu pomposu cavalerescu. Suită i-o compuneau: 50 catalonesi cu cusme frigiane pre capu, remasți glorioși a voluntariloru madraseni și africani, 40 ofiari de la infanteria și o multime grandioasă de popor din toate clasele. Trecundu preste piată de Atocha, pre langa gradină de plante, pre langa Museu și Pradon fu salutatu pre totindene cu aclamațiuni: „Traesca libertatea, și suveranitatea poporului! Traesca generariulu Prim!“ Generarii Rosde Olano, Caballero de Rodas, De Orive, Serrano Redova, Jovellar înca faceau parte în suită croului d'ilei, pe care multimea lu radica la umere de mai multe ori cu calu cu totu. În trecerea sa țien revista preste trupele postate de la Fuente până la Castellana. Italianii din Madridu cu membrii operei în frunte i presintara una cununa tricoloră națională; asemenea și francesii, — ambe cununele provideute cu inscripțiuni: „Traesca libertatea, Prim, Serrano, Topete!“ apoi intonara mersulu celu multu placutu francesiloru „Marseillaise.“ Terminandu-se procesiunea primirii, Prim descăleca la Serrano, unde avu întelnire cu mai mult d'ntre fruntasii revoluțiunii triumfatorice.

„Gazeta oficială“ aduce în 8 a l. c. una publicatiune, în care lucratori madridensi sunt înștiințați că voru ave lucru, capetandu 7½ reali la dî; — er' voluntarii, cari au facutu parte în eliberarea țierei, sunt provocați a se infatși la casă cetățianescă, provideuti cu testimonii de la conducători săi, ca apoi să fie dotați pentru rezoluțiunea lor patriotică.

Renunțulu publicistu Ruiz scrie în „El Pueblo“ urmatoriile: „Pretindem de la toate juntele revoluționare, de la toate foiele, de la toate corporațiunile, ca să pretinda guvernul provisoriu; pretindem ca urmandu Francei, să se elibereze totii sclavii necondiționați. Să salvam înainte de toate principiile dreptății, și numai după aceea se ne ocupam cu specialitățile.“

Se crede, că Olosaga și Prim înca voru face parte în ministeriu, estu din urma va obține portu-foiulu de resbelu.

„Liberté“ vră a scl, că partit'ă activă din Italiă voiesc a adresa poporului spaniolu unu memorandum, în care si-ar' exprime dorințiă, ca ispaniolii să sustina formă republicană, și prin această frățietate între frații d'unu sange — italieni și ispanioli, și ca la tempulu său să li fie intr'ajutoriu spre nimicirea domniei tiranismului papalu.

„Times“ vorbește cu multă simpatie despre evenimintele ispanioli: „Pre totindene ordene. Faptu estraordinariu. Revoluțiune mai fără versare de sange. Dacă comparăm această cu revoluțiunea francesă, națiunea spaniolă merita deplină noastră stima.“ Diurnulu citatu ar' dori, ca ispaniolii să nu fie conturbati de presiuni străine în alegerea forme de guvern; apoi recumenda ispaniolilor, ca să se feresca a radica rege pre tron, „care de siguru si-ar' începe domnia cu acea, că si-ar' impli cuibulu cu o astu-felu de civilista, care ar' fi destulă pentru salarizarea tuturor organelor executivei republicei statelor unite americane.“

Acceptam într'unirea constituentei, și decisiunile acelei-a.

Varietati.

* * („Ministrulu seracu.“) Diurnalele francesă spu-neă mai de-una-dî, că repausatulu princ. Walewsky (fiulu lui Napoleonu I. de la princesă polonă Walewska) a fostu unu „ministru seracu.“ Deci se vedem, ce stare materială a avutu acestu ministru seracu: În Parisu aveă trei palatii, elu; în St Germain avu o villa, care este esarendata pre estu-timpu de Thiers; în Anphion langa laculu genevesu în Savoya superioră unu dominiu frumosu; în departementulu Bande alu dominiu, estimatu la 2 milioane franci, și primitu ca donu de la Napoleonu III; și în urma 5 orduri în pretiu de 200 mii franci. Veduvă „ministriulu seracu“ capeta din cassă statului 20 mii fr., er' din cassă privată a imperatorului 30 mii — ca ajutoriu anualu. — Sermana vedu!

* * (Numerulu advocatoru romani s'a mai adausu cu doi insi: DD. Andreiu Cibenschi fostu assessoru în Salagiu și Vasiliu Popu vice-notariu în cottulu Saturnare au depus censură advocatuală în 10 a l. c. cu rezultatu laudabilu. — Li dorim succesu pre nouă cariera.

* * (Gimnasiulu de statu din Sibiu) se va strapune la Brasiovu, pre cum scriu unele diurnale; bag'sema în favorea educațiunii „slujniciloru“ magiare din Brasiovu, căci alte urme de posteritatea lui Atilă nu șcim să se afle în acelu opidu. Români aru face bine, deca nu s'aru inscrie nici unulu în acelu gimnasiu și s'aru duce cu totii la celu șasescu din Sibiu.

* * (Generalulu Stratimirovici), mai nainte unulu d'ntre corifeii partidei naționale serbesce, acum renegatu politicu și cod'ă partidei guvernamentale, si-va luă curendu remuneratiunea pentru apostasiă de la causă națională, căci, pre cum se vorbește, va intră în ministeriulu magiaru pentru apărarea țierei. Preste totu renegatiu alu acum trecere forte mare și se solvescu bine în tîrgulu cutaror animalu. Pre candu dlu Stratimirovici începe asta cariera nouă, tenerimea serbescă i-arde în Timisioră organulu său „Napredak“ în piată publică.

* * (Suferințe de ale studintiloru.) În Pestă domnesce lipsa mare de cartire. Mai de una-di 17 iuristi au trebuit să dormă în omnibusele locat într'unu siopru, solvindu 10 cr. de persona pentru acestu cartiru.

* * (Tîlhari cu salariu ficse.) Juhász, capitanulu unei bande de hoti, solvesce companioniloru săi salariu ficse, și în casuri estraordinarie le dă și tanthieme din profitu. Posturile se ocupa după modă nouă constituțională fără de a escrie concursu său a cere oferte, pentru că în Ungaria se afle concurenți, căta frundia și erba. Numai Croații nu vră să șcia nimicu de aceste eluptatiuni constituționale, căci pre ripă stong'ă a riului Drav'ă s'a trasu unu cordonu militarescu în contră invasiunii lotrilor magiari. Firesce, croații n'au nici idea de constituțiune, d'nsii sunt cu totii reacționari, ca și români!

* * (Hărthie noue de statu.) Se facu pregătiri spre a tipari hărthie de statu în formatu nou. Ornamentulu marginalu contine inscripțiuni în două-spre-diece limbe, și adică, afara de limbele din imperiu, înca francesce, anglescesce și în limbă olandesă.

* * (Bană națională austriacă) si-va reduce capitalulu său, și va introduce usurări în manauerea negocielor. — De-ora-ce notelu de statu au cursu forțiatu și bană națională nu le escomteza, aru potè funțiună pre bine fără picu de capitalu. Cetățianii acestei fericite Austrie constituționale și asiè au libertatea de a face totu, ce li impune guvernulu, și adese ori le vine a eschiamă cu poetulu germanu: „Dürfen wir so frei sein, frei zu sein.“

*** (Starea esceptiunala in Prag'a.) Garnison'a Pragei s'a intaritu prin patru escadron de cavaleria, si se ascepta inca regimentulu de infanteria Deutschmeister d'in Vien'a. Diuariele boeme in fati'a acestei situatiuni sciose provoca pre locuitorii capitalei si ambeloru suburbie, s'e documenteze tactulu indatinatu si moderatiune si anume s'e nu se porte in modu provocatoriu câtra militi'a c. r. Politi'a comunala s'a luatu d'in man'a primariului si s'a supusu directiunii politiale de statu.

*** (Despre mitingulu de pre pratulu imperatescu) foiele d'in Prag'a scriu urmatoriile: De la patru ore percuru patruile de câte 20 insi stradele cetății. Patruilele sunt conduse de ofițieri cu sabieles trase. In Smichovu si Carolinenthal militi'a e consemnata. Pre la cinci ore unu escadronu de usari imprastiă cu sabi'a multimea adunata pre pratulu imperatescu; s'au intemplat multe vulnerări. Pre la siese ore acursera doue batalione de infanteria d'in una parte, si alte doue d'in alta parte si impusera poporulu in cetate. Consiliariulu de politia, Dedera, se presintă cu o escorta de usari si voi s'e vorbesca, poporulu inse nu lu ascultă, ci incep'u a face larma. In urmarea acest'a se pregatira in casarma patru baterie, dar nu se putura intrebuintia, fiindu că facendu-se nopte poporulu se imprastiă de buna voia.

*** (Ordinatieuna intregului ministeriu d'in 20 optovre 1868.) prin care se facu dispusetiuni esceptiunale in capital'a c. r. provinciala Prag'a, si in teritoriile capitanatelor cercuale Smichovu si Carolinenthal. In aplicarea ordinatiunei imperatescu d'in 7 optovre 1868, in urmarea conclusului intregului ministeriu d'in 8 optovre 1868, pre bas'a aprobarei pre inalte, dispusetiunile articiloru 12, 13 ai legii fundamentale de statu despre drepturile generale ale cetatianiloru de statu d'in 21 diecemvre 1867, foi'a leg. imp. nr. 142 in capital'a reg. provinciala Prag'a si in teritoriile capitanatelor cercuali Smichovu si Carolinenthal, se scotu provisoricu d'in activitate, si d'in d'iu'a publicarei acestei ordinatiunii se voru aplica dispusetiunile §§ 6 si 7 ai ordinatiunii imperatescu d'in 7 optovre 1868, si in câtu e vorb'a de pedepsirea abateriloru de la cele prescise acolo, se va aplica § 9 alu acestei ordinatiuni imperatescu. Ordinatieuna presinte intra in valoare in d'iu'a publicarei ei. — Taaffe m. p. Plener m. p. Hasner m. p. Potocki m. p. Giskra m. p. Herbst m. p. Brestl m. p. Berger m. p.

*** (Anticități romane.) In apropierea Lendvei inferiore (Alsó-Lendva, in comitatulu Zala) unu plugariu arandu descoperi una urna cu vre-o mie bani de aur si argintu, cu mai multe anele si bratiete. Pre una lature a exemplariulu, ce s'a tramisu dlui Wagner profesoru in Bud'a, se afla inscriptiunea: „Imp. Cae. C. Vib. Volusiano Aug.“; pre ce'a-lalta parte: „Pietas Augg.“ si figur'a unei Virgine Vestale, in aintea unui altariu, aducundu jerfa. Inscriptiunile aceste ni aducu aminte epoc'a cea ferice a Daciei romane, candu Vibiu Trebonianu Galu, d'in preuna cu fiiulu si consotiulu s'eu Caiu Vibiu Volusianu conducea (in 252. d. Cristu) destinele tiei romane.

*** In Gödöllő aproape de palatiulu imperatescu in 10 a. l. c. s'au aprinsu nesce clai de fenu; tota curtea stete gat'a a parasit castelulu amenentiatu; inse nefindu ventu, foculu nu s'a estinsu mai departe.

*** (Castigu nou pentru caus'a Transilvaniei.) In loculu canoniculu Pappalvi, s'au alesu in Alb'a inferiora, cerculu Vingardului, Barcsay de deputatu pentru diet'a d'in Pest'a. Portarea maioritătii preponderante a alegatoriloru romani o dovedesce rezultatulu alegerii. Fatia cu acestu zelu natiunala nu potemu dice alt'a, de câtu: „Perirea ta d'in tine Israile.“

*** (La tribunalulu provincialu c. r. d'in Prag'a) se afla 26 prisionieri politici, i-tre cari 8 redactori, 11 criminalisti de les'a maiestate, 2 incuisiti pentru mitingulu de la Pankratiu si 5 participanti la demunstratiunile contra lui Herbst. Preste putienu se voru mai incarceră 17 „demunstranti“ si 3 redactori condamnati. „Starea esceptiunala constitutiunala“ va impopora prinsorile cu unu numeru frumosu de „criminalisti“ politici.

*** (Dr Miklosich.) renumitul profesoru de limb'a slavena la universitatea d'in Vien'a, se va mută la Parisu in asemenea calitate.

*** (Esarindarea arsenalului.) Arsenalulu d'in Vien'a, care a constat atâte a milioane, se va dă fabricantulu Siegl in arinda pre 12 ani pre langa unu censu anulu de 60,000 fl. si cu oblegamentulu, de a produce pentru eraru atātu-a, câtu va fi de lipsa in tempu de resboiu.

Sciri electrice.

Madridu, 11 optovre. Junt'a a impoteritu pre primariulu de Madridu, s'e intreprinda lucrări de folosu comunu, spre a imbunetati starea poporulu. — Suscrierile pentru imprumutulu municipalu facu sum'a de 500,000 franci. Cavalerulu Rodas e denumitu capitanu generalu pentru Castili'a noua, Cordov'a comandante generalu alu infanteriei, Dulce alu cavaleriei, Echague directoru generalu de geniu. Partid'a democratica tiene asta-di o adunare mare in circulu Rivas. Orense va propune, câ numai form'a republicana se unesce cu principiile democratice.

Madridu, 11 optovre. Novalisches n'a moritu, d'in contra, se ascepta insanetosiarea lui.

Prag'a, 12 optovre. Eri dupa a media-di s'a tienutu o adunare poporala pre pratulu imperatescu de langa Smichovu. Unu despartimentu de usari a intrevenitu cu armele, poporulu s'a aperatu cu petre; s'au intemplat mai multe vulnerări. La 6 ore mai sucursera câte-va batalione de militi'a. Patruile de militi'a si gendarmeria percuru stadele Pragei.

Prag'a, 12 optovre. Locutienintele de marsialu campestru, baronulu Koller, a publicatu urmatori'a prochiatiune: Cătra locuitorii capitalei regesci Prag'a si a intregului regatu boemu! Chiamatu de maiestatea s'a imperatulu si regele, spre a conduce locutienintia d'in Prag'a, ocupu acestu oficiu cu deplina consciintia de drepturile si detorintiele mele si de sarcin'a responsabilității, dar si cu incredere firma in sensulu onestu si loialu alu maioritătii precumpenitorie a poporatiunii d'in capitala si d'in tier'a intrega. Agitatiuni nutrite de multu tempu fără intreprumpere si cu zelu in contra legiloru fundamentale sustatorie ale statulu si in contra guvernulu maiestătii sale, iritate de o presa fanatică, abusandu de dreptulu constitutiunala de adunare si intrunire, au condusu pre incetulu la escesele cele mai amenintatorie in capital'a tiei si in tienuturile ei, cari escesu dau pre fatia o rescola evidinte. Pacea si ordinea publica s'a conturbatu de repetite ori si in modu gradatu, securitatea personala s'a amenintiatu si vatematu de multe ori; cete conglomerate de poporu n'au respectatu proprietatea cetatianiloru pacinici; autoritatea publica a fostu intempinata cu insulte si a fostu de lipsa, s'e intrevina poterea armata, pentru ca s'e sustiena momentanu legea in valoare, cu care ocaziune versarea de sange s'a incungiuratu numai prin pacea crutiatoria a acestei poteri, de si a fostu insultata si vatemata cu petre. Semne nefalibile aviseza, câ sensulu pentru lege si ordine n'a revenitu la toti, si câ sub scutulu dreptulu constitutiunala de adunare concursuri intentionate de poporu se intrebuintieza spre a repeti eveniminte, ca cele cari de una-di au implutu de spaima si ingrigire pre locuitorii pacinici ai capitalei.

Tote aceste fapte au impusu guvernulu maiestătii sale detorintia neamenabila, ca spre aperarea persoanei si a proprietății, in capital'a Pragei si in tienuturile, ei, cari au fostu scen'a aceloru intemplantite de compatimitu, s'e marginesca pre unu tempu activitatea aceloru drepturi constitutiunale, a caroru abusu a dusu la escesu nelegale.

Impunendu-mi-se detorintia, de a restituli starea pacinica, ordinata si legala, ori-ce conturbare intentionata s'eu intemplantita o voiu intempina cu tota poterea si cu tote midilocoale, ce mi-stau spre dispusetiune, si anume nu voiu scapă d'in vedere pre seducatori. Pre cum contezu la ajutoriulu facticu alu totororu concetatianiloru binesemțitori si credintiosi constitutiunei, tocmai asie nu voiu esita, a intempina in casu de lipsa conturbarea fortiată a ordinei si pacei publice cu depliu'a potere a armelor, er' responsabilitatea grea pentru urmările provocate in modu damnabilu o voiu viri pre acei-a, carime voru silh la acestu pasiu estremu.

Restituirea rapede a exercerei neconturbate a totororu drepturiloru constitutiunale prin manuarea mai rigurosa a freneloru incredintiate manei mele, e ocupatiunea, pre cum o pricepu eu si pre cum mi s'a datu de guvernulu maiestătii sale. Me incredu sperantiei, câ dupa pacificarea inimeloru calea stricatosă a rescolei se va parasu, si pre terenulu constitutiunala se va cercă si află cararea intielegerii.

Prag'a, in 12 optovre 1868.

Diregintele locutienintiei c. r.

Bar. de Koller, c. r. locutieninte de marsialu campestru.

Parisu, 12 optovre. „Gaulois“ publica una scrisore a lui Prim, care se pote consideră ca programulu politicu alu lui, si promite Ispaniei una monarcia adeveratu constitutiunala pre cea mai liberala basa.

Parisu, 13 optovre. „Patrie“ scrie, câ in Cataloni'a circuleza adrese, cari ceru poterea dictatoria

pentru Prim. „France“ constateza concordia franco-britica in tote cestiuile, cari se tienu de Turci'a.

Madridu, 12 optovre. Adunarea democratica de eri a primitu revolutiunea, a sustienē guvernulu, pana candu acestu-a va remanē credintiosu principeloru resolutiunii.

Madridu, 13 optovre. Unu decretu alu ministeriului de resboiu conferesce militiei de la corporali pana la colonelu-locutieninte rangulu urmatoriu mai mare, fetioriloru li se voru compută doui ani de sierbitiu.

Lisabonu, 12 optovre. Diurnalele acusa ministeriulu, câ sustiene uniunea iberica. Placate afise ceru uniunea iberica sub regele Portugaliei.

Vien'a, 13 optovre. „Wiener Abendpost“ scrie: La rachiamatiunile represintantelu austriacu in casu s'a esceseloru d'in Galatiu, ministrulu de interne a destituitu pre prefectulu politiei d'in Galatiu si pre siefulu gardei natiunale si a promis deslaunare(?).

Parisu, 13 optovre. „Gaulois“ scrie: Prim a adresatu principelu Napoleonu una scrisore pentru imperatulu Napoleonu, in care esprime dorintia guvernulu provisoriu, de a intretienē relatiuni amicabile cu Franci'a. Guvernulu provisoriu va staru, ca alesulu Ispaniei s'e fia simpaticu Europei intregi si mai vertosu Franciei.

Madridu, 13 optovre. Una ordinatieuna a ministeriului de justitia desfiintieza ordulu iesuitorulu pre intregulu teritoriu alu Ispaniei, si le impune, s'e s'inchida colegiele in tempu de trei d'ile. Avereu loru miscatoria si nemiscatoria se va consideră ca avereu natiunii.

Invitare de prenumeratiune la cuvintari besericesci.

Amesuratu apromisiunei facute in invitarea mea de prenumeratiune d'in an. tr. 1 sept., cu acestea am onore a face cunoscutu on. publicu, câ m'am resolutu a continua opulu meu de predice, si a edă tomulu II.

Acestu tomu va cuprinde in sine predice pre Domineile, ce eadu intre SS. Pasci si Rosalie, si pre Domineiele dupa Rosalie pana cam la a 14 s'eu 15 domineca, in câtu tomulu va contienē la 20 cole tiparite.

Prenumeratiunea la acestu tomu se deschide pana la finea lunei decembrie a. c. candu, daca se voru fi adunatu prenumeranti cu numeru de ajunsu, opulu de locu se va dă sub tipariu.

Pretiuulu acestui tomu va fi 2 fi. v. a., cari sunt de a se plati cu ocaziunea abonarei, si a se strapune de a dreptulu la subscrisulu. Subscrisulu garantedia pentru sumele incurinde, si la casu, candu opulu ori d'in ce cauza n'ar' potē esu la lumina, se voru retramite Dloru prenumeranti.

Pl. tit. Domni, cari voru fi aplecati a concurge la spriginirea acestei intreprinderi, sunt rogati, ca, in câtu se pote, s'e se grupedie dupa cercuri, districte, ori tracturi protopopesci, ce'a ce inlesnesce multu atātu strapunerea sumeloru de prenumeratiune, câtu si espedarea opului.

Me rogu a se anotă chiaru si legibilu numele, conumele, locuinti'a, caracterulu, si post'a ultima.

Dloru colectanti li se asigura dupa 10 esemplarie unu esemplariu gratuitu.

Lugosiu, 8 octovre 1868.

Mihaile Nagy
canonicu lectore.

(5—6).

Insciintiare.

Subscrisulu, infintiandu aici in Aradu o „Fabrica de auriture“, are onore: a aduce la cunoscentia p. t. nobilimi, — a onoratulu publicu, si deosebă a venerabilei profimi si a reprezentantiloru besericesci: cumcā in fabric'a se se afla de vindiare totu felulu de lucruri, care de care mai frumose si gingasie aurite, si se potu procură mai alesu *Luminarie* si *Policandre* pentru beserice si salone, precum *Ripide* cu *Cruce*, complete si anume gatite in modulu celu mai gustosu — pe sam'a *besericeiloru romane orientale*.

Cu deosebire, subscrisulu e gat'a tot-de-un'a a intreprinde — fie unde — in *Ungari'a*, *Transilvani'a*, *Banatu* si *Confinitile militare*, totu felulu de auriture si marmoriri de temple si alte lucruri la beserice, cum si *Renoirea auritureloru vechie* dupa modelulu celu mai nou; garantandu totodata despre lucrulu promptu si servitiu punctualu — pe langa pretiurile cele mai proportiunate si eftine.

Aradu, in septemvre 1868.

Georgiu Priegl
Fabricantu de auriture
in Aradulu-Vechiu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.